

חוברת כ"ד, ישיבה ע"ב

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (דיון) (ד. קודן, אבנרי, סנהדראי); הצהרת אמונים של חברי הכנסת ז. שובל (סנהדראי, שובל); הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (תשובת ראש הממשלה) (סנהדראי, מאיר) —

אותה. היא נוצרה על ידי טיפוח האשליה שהשלום הוא בהישג יד ותלוי רק בניסוח כזה או אחר.

צה"ל מטפל בתשובה למלחמת ההתשה הצבאית. על הכנסת להתלכד סביב הממשלה הזאת, שהיא, הייתי אומר, לא רק ממשלת ליכוד לאומי, אלא גם ממשלת ההגנה הלאומית. עלינו להתגייס לטיהור האווירה ולחיי סוניה הנפשי של החברה, ובכללה הנוער, ואם זאת נעשה ונאמץ בצדקת דרכנו — נוכח גם להגיע אל השלום המקווה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
העיקר שבגין יהיה שר.

דוד קודן (המערך, עבודה—מפ"ם):
זה לא מטריד אותי. אני רואה שזה מפריע לך. לי זה לא מפריע.

ובסוף דברי, הואיל ואני מסיים את הדיון, אסיים במה שהתחילה ראש הממשלה אתמול. אני חבר חדש בכנסת ולא זכיתי להיות בן הבית הזה בשנות פעולתו של חברי הכנסת דוד בן-גוריון. אך הכרתיו, הייתי מתלמידיו, עמדתיו על עוצמת מנהיגותו, נוכחתי לדעת מה העניק בן-גוריון לדורנו בהדרכת העם לקראת עצמי: אותנו ובימים שבהם עוצבו צה"ל ומערכת הבטחון. זכויותיו רבות, ולא אמנה אותן. אברך את בן-גוריון, יחד עם כל המברכים, שיוכה לחיים ארוכים של יצירה והגות, ושל תרומה לאומה כולה לקראת הימים הבאים. כן יהי רצון.

הי"ר ט. סנהדראי:
חברי הכנסת, תם הדיון. לפני שנשמע דברי תשובה של ראש הממשלה, נקיים הפסקה. אולם לפני ההפסקה — הודעה.

ב. הצהרת אמונים של חברי הכנסת ז. שובל

הי"ר ט. סנהדראי:
בהתאם לסעיף 43 לחוק יסוד: הכנסת, הנני להודיע כי חברי הכנסת דוד בן-גוריון, מסיעת הרשימה הממלכתית (ע"מ), התפטר, ולמשרה שנתפנתה יבוא במקומו מר זלמן שובל.

הי"ר ט. סנהדראי:
אני מאחלת לך הצלחה בתפקידך החדש.

הי"ר ט. סנהדראי:
אני מזמינה את מר זלמן שובל לעלות לבמה, אקרא לפניו את נוסח ההצהרה, והוא ישיב: "מתחייב אני".

הי"ר ט. סנהדראי:
חברי הכנסת, אני מכריזה על הפסקה של 45 דקות.

(הישיבה הופסקה בשעה 15.32 וחודשה בשעה 17.30)

ג. הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני

1. תשובת ראש הממשלה

הי"ר ט. סנהדראי:
אני מתכבדת לחדש את הישיבה. אני מצטערת מאוד על האיחור שחל בחידוש הישיבה אחרי ההפסקה שהכרוזו עליה. רשות הדיבור לראש הממשלה.
ראש הממשלה ג. מאיר:
כבוד הישיבת-ראש, כנסת נכבדה. בהודעתי אתמול

דיון אם ישנם יהודים טובים המסתפקים במועט — מה להן כי יעמדו בפרץ ויילחמו לתביעותינו?

העיקר בעניין זה: הערבים פתחו בשתי מלחמות התשה נגדנו: האחת מלחמה צבאית, אשר סוכלה על-ידי צה"ל, והשנייה — אקרא לה — מדינית-חברתית ונפשית. למלחמת התשה זו שותפים לא רק נאצר ומצרים, אלא גם המחבלים. אני רוצה לצטט כאן את המובאה שהביא הד"ר יהושפט הרכבי בגליון ערב יום העצמאות של "מעריב", שלא יכולתי לקרוא אותה במקור, והיא: "במחקר על 'מלחמת הגרילה' של ה'מרכז לתכנון' של אירגון השחרור הפלשתינאי ושבראשו עומד הפרופ' יוסף סאיג נאמר: '... הפעולה הפדאינית תנסה להפיק תועלת מהמחלוקות המצויות בקרב החברה הציונית כדי לדחוף כמה מגופיה לעמדה של התנגדות נגד הכיבוש והגיוס, ובצורה זו יסבו לשלטונות הכיבוש בזבזן ניכר של מאמץ. כאן נצביע על אפשרויות ניצול עמדת אירגונים מסויימים בתוך ישראל, כגון מצפן ורק"ח — המפלגה הקומוניסטית, קבוצת וילנר וטובי — וכמה אישים עצמאיים מהפרופסורים, עורכי-דין ואחרים, אלה שנקטו עמדה מתנגדת למלחמת יוני". זה מצוטט מ"סות פלסטין", חוברת מס' 27, אפריל 1970, עמוד 26.

הוויכוחים בינינו החלו; מתקיימות הפגנות; זכינו ל"מלכת האמבטיה" הנודעת (ולא אוסיף עוד מלה); הופיעו מאמריו של הד"ר גולדמן (גם אישים כלולים בתכנית שציטטתי לעיל); חברי כנסת מדברים וכותבים. הדברים האלה הם אשר גרמו למבוכה, שבאה לידי ביטוי במכתבם של תלמידי השמינית לראש הממשלה. כך מתפתחים הדברים ולוויות המחנה חודרים מועקה ועשן סמין, או ערפל שפגע בחלקים מסויימים של הציבור, שעליהם דיבר אמש חברי הכנסת חזן. אלה לא נוצרו מאליהם. אווירת פיקפוקים וספיקות — מישהו יצר

אני מבינה שרצוננו לשלום הוא כה חזק, שהואיל ואין תוצאות — אנחנו מחפשים, אולי בכל זאת אפשר לעשות דבר-מה. כל מי שיש לו הצעה קונסטרוקטיבית — יבורך. למשל, אומר חבר-הכנסת האוהר שאנחנו צריכים להזמין את יארינג. קודם כל, יארינג איננו שליח שלנו, ולא אנו מזמינים אותו ולא אנו אומרים לו שיבוא או לא יבוא. אבל עובדה היא שהנציגים שלנו, גם בשיחות עם יארינג גם בשיחות באו"ם, אמרו שכמו בעבר כן גם עכשיו אנו נשתף פעולה עמו. יארינג הפסיק את פעולתו לא מפני שאנו לא רצינו לקבל אותו או שלא קיבלנו את הצעותיו על פגישות עם נציגי מדינות ערב. הוא יודע, או-תאונט יודע, וכל המתעניין יודע, שלא מצדנו הסיור לבד עמו ולשתף פעולה עמו למה שהוא צריך לעשות על-פי ה"טרמס אוף רפרנס" של החלטת מועצת הבטחון — לעזור להפגיש את הצדדים כדי להגיע להסכם שלום.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
איפה כתוב "להפגיש את הצדדים"? לא כתוב.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

הציטוט המדוייק של תפקידו של יארינג: "לקיים מגע עם המדינות הנוגעות בדבר כדי להגיע, ולעזור במאמצים להביא, להסדר שלום מוסכם". אם כן, איך יעשו זאת, על-ידי התכתבות?

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
על-פי עקרונות ההחלטה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אבל גם אז — להגיע להסכם של הצדדים, ולא להסכם של יארינג. בכל אופן לא נאמר בהחלטה, שכוחות צה"ל צריכים לפנות את כל השטחים קודם שיש אפילו הפסקת אש. אתמול הודיע לנו חבר-הכנסת וילנר, שהוא מדבר בשם הסמכות העליונה — ואפשר לנחש בשם מי הוא מדבר, כאשר הוא מדבר על הסמכות העליונה, זו הזורשת על-פי הפירוש המסולף של החלטה זו, שעוד בטרם יסכימו להפסקת אש, וכשעדיין רחוק העניין משלום, אנו צריכים לפנות את כל השטחים ולסגת לגבולות 1967. זה בוודאי לא כתוב.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
זה לא דורשים.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אני מציעה לך להתיעץ עוד פעם עם "הסמכות העליונה" שלך.

לחבר-הכנסת חזן אני רוצה לומר: אתה אומר שבזמן האחרון יש ערפל. הנוער שואל: היש ברירה? אין אני מתפלאה שהנוער, וגם לא בני הנעורים, שואלים קודם כל את עצמם — ואני בטוחה שכן עושה חבר-הכנסת חזן, וכך עושה אני, ואינני חושבת שיש להתבייש בכך שכל אחד מאתנו שואל את עצמו ערב ובוקר וצהריים — מה לעשות, איך לעשות? מאחר שלא כולנו, תודה לאל, חברי כנסת דוגמת חבר-הכנסת וילנר, ומאחר שאיננו רוצים להביא על מדינת ישראל סכנת הרס ממש, הרי כל הרואה בגבולות 1967 איזה פתרון רדיקלי רוצה לשכוח או להשכיח שב-1967, בדיוק באותם גבולות שעכשיו דורשים מאתנו לסגת אליהם,

שנוגע לישראל, עשתה היא את הכל ואין לה כל כוונה לחדול מכל המאמצים על מנת להגיע לשלום שהיא מאמינה בו, למרות אי-ההיענות מצד שכנינו עד עכשיו. באשר זה כן, יש לתמוה על חברי כנסת אחדים. התמיהה אינה חלה על כל חברי הכנסת שדיברו כאן, שעדיין חסר להם דבר-מה והם נאחזים לפעמים בדברים שאין בהם ממש.

תמהתי מאוד על דברי חבר-הכנסת כרמל, האומר: קולות מלחמה נשמעים יותר מקולות שלום. הרי זה נובע באופן טכני מן הכלים שמשמשים בהם. אי-אפשר שקולות שלום יישמעו מן התותחים ומחיל-האוויר. קולות מלחמה נשמעים כתשובה למעשי מלחמה מן הצד שכנגד. קולות שלום, בדרך כלל ועל-פי רוב, כל זמן שאיננו יושבים למשא-ומתן ישיר עם שכנינו, ואם רוצים שלמאמצינו יהיה איזה ערך — קולות שלום בדרך כלל אינם צריכים לנסר ברמה. ויש להניח שחבר-הכנסת כרמל יודע לא פחות ממני על המאמצים שנעשו, ושהממשלה לא סירבה לשום רמז של הצעה להעביר לשכנינו את רצוננו לשבת אתם למשא-ומתן לשלום. וכפי שנאמר בכל קווי היסוד ובהחלטות של הממשלה ושל הכנסת — שלום במשא-ומתן ישיר, בלי תנאים מוקדמים משום צד, על גבולות מוסכמים. הכל נאמר. והעברנו זאת בכל מיני דרכים לכל השכנים. דומני, הדוגמות שהובאו כאן מוכיחות זאת. וגם אם רק על הדוגמות האלה יודע חבר-הכנסת כרמל, יכול היה להינחם שלא היו מחללים.

קודם כל, אחרי כל נאום או כל ראיון של נאצר או של חוסיין — ויש אוסף של נאומים — מה אנחנו צריכים לעשות? להזמין את נאצר למשא-ומתן? את זאת עשינו ונעשה, בקולות וכלי קולות, בפומבי ועל-ידי כל מי שיש לו גישה לנאצר ויכול להשפיע על נאצר או חושב שהוא יכול להשפיע על נאצר. ונאצר גומר את הראיון שלו, על כל פנים חלק ממנו, בדברו על הפלשתינאים. כפי שכתוב בעתון "די וולט", לא תמך נאצר בדעיון הקמתה של מדינה פלשתינאית. הוא אומר: "עדיין לא חשבנו על זה. שאלה זו חייבת להיחרך על-ידי הפלשתינאים עצמם ועל-ידי מלך ירדן ולא על-ידי". בכל זאת הוא דורש מאתנו גבולות ה-4 ביוני, פיגוים המוחלט של שטחי הכיבוש, לדבריו, ופתרון שאלת פלשתינה. אחרי כל זה, אם יגיע לכך — אפשר לעשות שלום.

אבל מה יהיה אחרי עשיית שלום — זה איננו סוד, ודאי לא לחבר-הכנסת כרמל ולשום איש מאתנו.

משה כרמל (המערך, עבודה—מפ"ם):

איש לא הציע פה לקבל את התנאים האלה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

כן.

ובאותו עתון אומר נאצר פעם נוספת שלא ינהל משא-ומתן ישיר עם הישראלים ולא יסכים לוועידת שלום במתכונת שיחות רודוס. אפילו לא זה.

גם אחרי זה אינני אומרת בשום אופן שהממשלה צריכה לחדול מן המאמצים או חושבת שלהבא, הואיל והוא אומר כן, אין להמשיך במאמצים להגיע לייבוש עם נאצר או עם מישהו מוסמך מטעם ממשלת מצרים. והוא הזין לממשלת ירדן.

כ"ד, ישיבה ע"ב זנהדראי; הצהרת : על המצב המדיני והדראי, מאיר) —

האשליה שהשלום ה או אחר.

ההתשה הצבאית. זאת, שהיא, הייתי אלא גם ממשלת הור האווירה ולחי- נר, ואם זאת נעשה להגיע אל השלום

שזה מפריע לך. לי

את הדיון, אסיים יל. אני חבר חדש זה בשנות פעולתו זך הכרתיו, הייתי יותו, נוכחתי לדעת יעם לקראת עצמ- ומערכת הבטחון. את בן-גוריון, יחד ירוכים של יצירה . הימים הבאים.

ישמע דברי תשובה ילם לפני ההפסקה

החדש.

סקה של 45 דקות.

ה ובישים לב להת- יקירה אחת כל מה זה עד עכשיו במא- על השלום. דומני, ילום, ועם זה רוצה לל מסקנה שבמה

חוברת כ"ד, ישיבה ע"ב

הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (תשובת ראש הממשלה) (מאיר, אבנרי) -

בדיק באותם גבולות התכוננו להשמיד אותנו. אז עדיין לא היו שטחים. אז עדיין לא היה שום דבר.

הואיל וכל אדם רציני הדואג באמת לחיי העם והמדינה אין לו תשובות פשוטות, הוא מגיע בכל פעם לאותה התשובה: אין לנו ברירה אלא להגן על אותם קווים שאנו עומדים בהם, עם כל הקושי הכרוך בכך. כלום בשמחה אנו אומרים זאת לעצמנו? - לא. אבל מתוך אחריות וידיעה וחוסר הלוקסוס הזה לחיות באשל-יית. ומתוך אי-רצון לסמוך על אחרים, על מישהו החושב שהוא יכול גם לשבת אל "שולחן השתיים" גם אל "שולחן הארבע", גם לשלוח נשק לאויב, גם לשלוח טייסים נגדנו, והוא הקובע, וחבר-כנסת אחד מדבר בשמו, שהוא רוצה רק בטובתנו, על-ידי שליחת טייסים נגדנו. אולם מי שאיננו נמנה עם סוג זה יודע שכל זמן שלא ירצו שכנינו לעשות אתנו שלום, אין לנו דרך אחרת. ועל כך אין לי ויכוח עם חבר-הכנסת חזן. אין לנו דרך אחרת. נערים שואלים, אבות שואלים, סבים שואלים. אין כל פלא בדבר. השאלה היא - מה התשובות הנ"י תנות לצעירים ולמבוגרים השואלים זאת?

אין בדעתי להיכנס לוויכוח עם חבר-הכנסת אבנרי, אבל רק אציין: רוסיה, מצרים, לבנון, ירדן - על כל אלה אין בפיו אפילו מלה אחת של ביקורת. גם על לבנון אין מלה, מה שמתבקש עכשיו מאלי, כאשר מזכירים את שם לבנון, להזכיר גם עניין אביבים, גם עניין קריית-שמונה.

אמר פה חבר-הכנסת קורן היום: עדיין לא עבר שבוע מאז היינו עדים לקבר-אחים של ילדים, של תינוקות. אף לא מלה אחת; אפילו לא השתתפות בצער...

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש): כלום אין זו דמגוגיה תפלה? כלום אין זו דמגוגיה שפלה? הכנסת כולה עמדה דום לזכרם.

ראש-הממשלה ג. מאיר: ממשלת לבנון אינה מביעה צער, וחבר-הכנסת אבנרי אינו מביע צער.

יש רק דרישה אחת - אלה הם ויתורים מישראל, אך ורק ויתורים. אבל אין להתפלא על כך. מי שוויתר על מה שנקרא ציוניזציה של מדינת ישראל, מי שרואה את עצמו מנותק מעם ישראל בגולה, מי שאינו רואה בעליית יהודים את המטרה היסודית והעיקרית של מדינת ישראל, אין פלא שהוא מוכן לוותר. כי בעצם על מה הוא מוותר?

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש): תשובה עלובה מאוד, גברתי.

(קריאה: אין יכול לדבר בנימוס?)

ראש-הממשלה ג. מאיר: אל תדרשו ממנו נימוס ליהודים, רק לגויים.

חבר-הכנסת תמיר, אני יכולה להצטרף רק לדבר אחד מדברייך: כל מה שעשינו ועושים בהסברה אינו מספיק. אינני יודעת אם אי-פעם נוכל להגיד לעצמנו שזה מספיק. גם אם כל אחד מאתנו יודע שיש הישגים בהסברה, ברור שיש עוד מקום לעשות יותר מכן. אינני

יכולה להצטרף לכך שהיתה אופטימיות בדבריו של שר החוץ אחרי בואו מחוץ-לארץ. נדמה לי שמה שנאמר היה מאופק למדי. אינני מציעה שבמצבנו, שהוא קשה למדי, חמור למדי, נוסף ונחמירו עוד יותר. בכך בוודאי אין צורך. אני, בכל אופן, לא הרגשתי באופטימיות מיוחדת.

חבר-הכנסת סנה אומר: משא-ומתן ישיר, או הדרישה שלנו למשא-ומתן ישיר, אינו מסייע לעניין השלום. עליו דווקא אני מתפלאת. האם עדיין לא נתחוויר לנו הדבר הפשוט, האם עדיין לא עמדנו על העובדה הפשוטה שמדינות ערב אינן מוכנות להגיע לשלום אתנו? לא בדרך זו או בדרך אחרת, אלא פשוט אינן מוכנות להגיע לשלום אתנו. עדיין לא השלימו עם קיומנו. אני כמעט מקנאה בכל מי חושב: אם תאמרו מלה כזאת או אם תשמיטו מלה אחרת - נגיע לדבר-מה. כל החושב כך אינו מוכן לראות את העובדה המרה, המרה אבל האמיתית. זוהי העובדה המרה ביותר בחיינו - העובדה הבלטת כי אלה אשר סביבנו עדיין לא השלימו עם קיומנו, ואם יש מישהו באזור הזה שהיה רוצה לעשות שלום אתנו - הוא פוחד ולא יעשה. כלום מקרה הוא שבהסכם שביתת-הנשק היתה מצרים הראשונה ורק אחריה באו השאר? גם זוהי עובדה מרה, אבל כלום אנו יצרנו אותה? האם לא ידוע מה עושה נאצר במדינות ערב שאינן פועלות לפי רצונו?

באיוו דרך נגיע באמת לשלום עם שותף שאינו מוכן לשבת אתנו ואינו מוכן להיפגש אתנו? בלי ספק יש אנשים שאין דעתם נוחה מנכונותה של הממשלה ללכת לפי דוגמת רדוס, אבל נאצר גם לזה אומר: לא. הוא לא ייפגש עם הישראלים. איזה מין שלום יעשה אתנו? הרי כבר נאמר לא פעם שכאשר אנו מדברים על שלום, אין אנו מדברים רק על איזה אקט פורמלי, על חתימה על גבי הנייר. כבר שמענו על האפשרות שהערבים יגישו נייר לאוי"ם, ואנו נגיש נייר לאוי"ם, וכך יסתדר השלום. אבל כאשר אנו מדברים על שלום, אנו אומרים: לא רק חתימה; חתימה אינה אלא רמז פורמאלי למה שצריך להיות. אנו מדברים באמת על שכונות טובה, על שיתוף-פעולה, על גבולות שאינם סוגרים כל מדינה בפני שכניה, אלא אפשר לעבור דרכם לשיתוף-פעולה, לביקורים, ליחסים כפי שקיימים בין מדינות החיות בשלום.

איך יסתדר כל זה כשאננם מוכנים אף לדבר אתנו, אינם מוכנים להביא את תביעותיהם? האם הכל דרך שליח? ואיך נחיה להבא? ובעיקר, לו היה זה לפחות בפעם הראשונה; לו היתה זאת המלחמה הראשונה, היינו אומרים: מאין לכם שאי-אפשר אחרת? אבל עובדה היא שפני הדברים היו שונים - גם אחרי 1948 גם אחרי 1956. כמה פעמים עוד צריכים אנו ללכת למלחמות כדי לזכות שנציגי מצרים, ירדן וסוריה ולבנון יישבו אתנו? אינני יודעת אם ידועה דוגמה אחת נוספת בעולם שנציגי מדינות אינם מוכנים לשבת יחד.

אין לומר ששוררת אהבה מיוחדת בין צפון-וייטנאם לבין ארצות-הברית; אין שום תוצאות לעת-עתה, אבל לפחות יושבים יחד. היה ויכות ליד איזה שולחן - מרובע, עגול; פתרו את הבעיה הזאת ויושבים לפחות בחדר אחד. אבל אתנו - לא. העם היחיד בעולם כולו שאסור לשבת אתו בחדר אחד, ליד שולחן אחד, שהמגע היחיד שיכול להיות אתו הוא על-ידי תותחים והפצצות - אין נקבל דבר כזה, ומדוע הדבר מופרז כל-כך כאשר

כ"א אייר תש" - הודעת רא אבנרי, ש.

אנו אומרים: מה שתרצו?

הבאתי את נאצר וחי בלתי-מוצדק על מה לשב שתרצו.

מה אנו איננו יודעים מינימליות? לפקפק?

אמר חם להתעקש, אלא הזאת יש בה זכות קיום בא זהו התוכן.

אני מעני ערב יקבלו א יתחולל איזה הגיונית, אולי קיר השגאה ה

מעדי ל שברגע שניכנ אל השולחן י ימים, אולי א יחד ונחפש ד יש לישראל ר בשלום אתנו. אין זה סימן ש

משה סנה (מ) זה מוכר בזה.

ראש-הממשלה חבר-הכנסת

נדמה לי, למט חזר לקהיה, נ ושוב בא ליד מלה חיה ממ הציע: אולי לעת-עתה בס "לא"?

תופיק טובי ה כל העול הכשילה את י

ראש-הממשלה "כל העול גם כשזה כולל גדולה ולא י מבניה שזה כ מחוץ לזה.

אני רוצה רשות לצד מסכים, לנהל

- הדעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (תשובת ראש הממשלה) (מאיר, סנה, טובי, אבנרי, ש. תמיר, בגין, י. תמיר) -

ות בדבריו של שר
שמה שנאמר היה
"הוא קשה למדי,
בכך בוודאי אין
מטימות מיוחדת.
ומתן ישיר, או
נו מסייע לעניין
עדיין לא נתחוויר
לזנו על העובדה
ע לשלום אתנו ?
יוט אינן מוכנות
ם קיומו. אני
אמרו מלה כזאת
מה. כל החושב
דה, המרה אבל
זיינו - העובדה
לא השלימו עם
יה רוצה לעשות
לום מקרה הוא
הראשונה ורק
חיה, אבל כלום
יה עושה נאצר

יוותף שאינו מוכן
? בלי ספק יש
זמשלה ללכת
אמר: לא. הוא
ם יעשה אתנו ?
כרים על שלום,
מלי, על חתימה
שהערבים יגישו
יסתדר השלום.
ומרים: לא רק
ולי למה שצריך
כה, על שיתוף-
נה בפני שכניה,
וללה, לביקורים,
שלום.

אף לדבר אתנו,
האם הכל דרך
היה זה לפחות
זומה הראשונה,
אחרת ? אבל
גם אחרי 1948
כים או ללכת
ן וסוריה ולבנון
יה אחת נוספת
יוד.

ן צפון-וייטנאם
ע"ת-עתה, אבל
ולחן - מרובע,
לפחות בחדר
ם כולו שאסור
שהמגע היחיד
והפצצות -
כל-כך כאשר

אנו אומרים: בואו נשב יחד ותעלו על השולחן כל מה שתרצו ?

הבאתי דוגמה אבסורדית לכאורה, ואחרי ששמעו את נאצר וחוסין אומרים: גבולות 1947, לא היה זה בלתי-מוצדק כל-כך שנאמר להם: אתכם אין בכלל על מה לשבת. אבל לא אמרנו זאת. אמרנו: כל מה שתרצו.

מה אנו רוצים מעצמנו ומדוע אנו מתפלאים שאנו איננו יודעים להגיד לעצמנו כי התביעות שלנו צודקות, מינימליות ? מה הפלא שגם האחרים, מבחוקי, מתחילים לפקפק ?

אמר חברי-הכנסת סנה: לא על הצורה צריך להתעקש, אלא על התוכן. נכון, אבל אני אומרת שהצורה הזאת יש בה התוכן. האם אנו פסולים ? האין לנו זכות קיום באזור ואין אפשרות לשבת אתנו ? לפי דעתי, זהו התוכן.

אני מעיזה לומר שכאשר יבוא יום ונציגי מדינות ערב יקבלו את דרישתנו לשבת אתנו - באותו רגע יתחולל אירוע משבר במנטליות העיוורת הזאת, הבלתי-הגייונית, אולי מכוח הישיבה המשותפת ייווצר סדק בתוך קיר השנאה המפריד בינם ובינינו.

מעודי לא אמרתי - לא בפומבי ולא בלבי - שברגע שניכנס לחדר אחד יקרה גם ומיד עם שבתנו אל השולחן יופיע השלום. אני מתארת לי שיעברו שעות, ימים, אולי אפילו שבועות וחודשים, אבל לפחות נשב יחד ונחפש דרך לשלום. אולם תנאי אחד לכך, ובעצם יש לישראל רק תנאי אחד ויחיד אל מדינות ערב: תרצו בשלום אתנו. זה הכל. ואם אינם רוצים לשבת אתנו, אין זה סימן שהם רוצים בשלום.

משה סנה (מק"י):

זה מוכרח להסתיים בזה, אבל לא מוכרח להתחיל בזה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

חברי-הכנסת סנה, יארינג בכל זאת הסתובב כאן, דמה לי, למעלה משנה. מה עשה ? הוא בא לירושלים, חזר לקהיר, נסע לרבת-עמון, בא לירושלים, נסע לקהיר ושוב בא לירושלים. מה רצה ? הוא ניסה לשמוע איזו מלה חיה מפי הצד האחר. הוא הציע ניקוסיה. הוא הציע: אולי בניו-יורק, אולי פגישה של שרי החוץ, לעת-עתה בסודיות. כלום השיבונו על אחת מהצעותיו "לא" ?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

כל העולם יודע שמדיניותה של הממשלה כאן הכשילה את יארינג.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

"כל העולם" של חברי-הכנסת טובי מוגבל מאוד, גם כזוה כולל מדינה גדולה, ובכל זאת רק מדינה אחת מולה ולא יותר מכן. וזה "כל העולם" בשבילו. אני מבינה שזה כל העולם בשבילו. אבל יש קצת עולם גם מחוץ לזה.

אני רוצה לומר עוד מלה בעניין הנסיגה. מדוע יש רשות לצד כל-שהוא, לצד האויב - שלשלום איננו מסכים, לנהל משא-ומתן איננו מסכים - לדרוש שאנחנו,

בקביעת המדיניות שלנו, נשתמש במלים הרצויות לו ? מה הזכות הזאת, ובמה זה משנה את רצוננו לשלום ? מדוע אנחנו צריכים לקבל תכתיב: אימרו מלים אלה ואלה ? ומי זה אומר שאחרי שנוציא מפינו את המלה הזאת (שיש בה מי יודע מה) - "נסיגה", מיד יבוא השלום ? כלום אמר מישוה שאם נבטא את המלה הזאת, יישבו אתנו למשא-ומתן ? את זה אומר נאצר ? את זה אומר חוסין ? את זאת אמרה ממשלת סוריה ? מי אמר זאת ? ואנו חייבים ללכת לדבריה ? מפי שרוצים אנו לחיות באשליות, מפי שאין אומץ-לב לראות את העובדות המרות בכל חומרותן ?

ולחברי-הכנסת עופר עדיין לא נותנת מנוח העובדה שכמה מאות או כמה אלפי יהודים יישבו בחברון. מאימתי יש יהודי המסכים שבפינה כלשהי בעולם תהיה נוכחות יהודית אסורה ? נניח לרגע - כנראה לפי רצונו של חברי-הכנסת עופר - שבהסכם על השלום ועל הגבולות יוסכם שחברון חוזרת לירדן. היכן כתוב הדבר שאסור ליהודים לשבת בחברון, אפילו תהיה ירדנית ? אני גאה שבמדינה היהודית יכולים לשבת ערבים. האם נסכים לכך ? יש מדינות שיהודים, לדעת, אינם צריכים לרצות לגור שם. אבל כלום מרצוננו נסכים שיש איזה מקום, איזו פינה בעולם שאסור ליהודים לשבת שם ? הגם את זה אנחנו צריכים להטיל על עצמנו משום ב-1929 (ולא אדבר על ההיסטוריה) שחטו יהודים בחברון ? אנחנו צריכים מרצוננו, חגיגות, לקבל שיהודים - ישיבתם בחברון אסורה ? מדוע ? רק מפני ששחטו אותם ?

אורי אבנרי (העולם הזה-כוה חדש):

מפני שהם הולכים לשם כדי לחיות חייהם במדינת ישראל.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
וזהו הפשע הגדול.

השר מ. בגין:

בפעם הראשונה אני עונה "אמן" אחרי דבריך.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

חברי הכנסת, אם לא תעזרו לחברי-הכנסת אבנרי, אוכל לסיים את דברי בלי שים לב לקריאות-ביניים.

עכשיו יש דבר בדברי חברי-הכנסת עופר שפשוט איננו מובן לי, מה פירוש הדבר שיש 2.5 מיליון ערבים שאין להם נתינות ולא נותנים להם נתינות ? מי הם ? איפה הם ? עד כמה שאני יודעת, יש ערבים בירדן. ירדן היא מדינה ריבונית; יש להם נתינות. אני יודעת עוד דבר: כל הערבים מן הגדה המערבית, שסיפח עבדאללה לירדן - הוא נתן להם נתינות ירדנית, והם נתינים ירדניים. מניין האגדה החדשה הזאת, שאני שומעת אותה בפעם הראשונה (אינני יודעת על מה היא מיוסדת) שמתהלכים 2.5 מיליון ערבים ואין להם נתינות, מסכנים ?

יוסף תמיר (גח"ל):

חברי-הכנסת עופר שמע זאת מפי דני האדום. הוא נגש אתו אתמול.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

על מה זה בני ? ואיפה זה נשמע ? אני מבינה שחברי-הכנסת עופר איננו מציע שתהיה מדינה מספר 15

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (תשובת ראש הממשלה) (מאיר, י. תמיר, שוסטק, אבנרי) —

להודיע? — כאשר הצד הרוצה את השטחים אינו מוכן להיפגש אתנו? איך נשלח לו את השטחים, איך נודיע לו שאנחנו מוותרים על זה ועל זה ולא די לנו חבר-הכנסת שלום לוי, הוא רוצה ויתור אחד ויחיד — שנוותר לו על קיומנו. זהו הויתור היחיד שיוכה לברכה מפיו לעת-עתה. אני מקווה שמצב הדברים ישתנה, אני מאמינה שישתנה, אבל לעת-עתה זהו הויתור היחיד שהוא מוכן לקבל, ואין פה כמעט איש שמוכן לתת לו את הויתור הזה.

אמרת בתחילת דברי ואני אומרת עכשיו: כל משקיף נייטרלי, הוגן, לא שונא ישראל, לא אנטישמי, מוכרח לבוא לידי המסקנה היחידה המתבקשת מכל מה שעשינו ואמרנו — שישראל היא המדינה הרוצה בשלום ומדינות ערב עדיין תקועות ברצונן במלחמה.

אין איש בתוכנו המקל ראש בעניין המעורבות הסובייטית. אין לסובייטים מה לעשות באזורנו. לא היתה לנו מלחמה אתם. אין לנו גבול משותף אתם. אין להם מה לעשות כאן.

(קריאה: אין להם מה לעשות גם בצ'כוסלובקיה.)

אבל הם פה. אי-אפשר שלא להכיר בעובדה הזאת. אי-אפשר להקל ראש בעובדה הזאת. אבל המצרים, הסובייטים, העולם כולו ואנחנו יודעים, הכל צריכים לדעת — ואמר זאת אתמול חבר-הכנסת חזן — כל אחד מאתנו יודע זאת שלנו אין ברירה.

כאשר נשאלתי בראיון בטלוויזיה, לפני שבועות אחדים, מיד לאחר שנודע על נוכחות הטייסים הסובייטיים, אם אנחנו מוכנים להתנגש עם הטייסים הסובייטיים, עניתי: אין אנו ששים להתנגש אפילו בטייסים מצריים, אבל אנחנו מגינים על חיינו. כל הבא להכשילנו, כל התוקף אותנו, כל מי שלא יניח לנו להתגונן — וכל מלחמה שלחמנו היתה אך ורק מלחמת התגוננות — לא נאפשר לו זאת. לא בלב קל אני אומרת זאת. לא אנו הזמנו אותם. אין להם מה לעשות באזור הזה, אבל מי שיעמוד נגדנו בפעולת התגוננות שלנו — לא יתן. אני יודעת, אנחנו עם קטן והם עם גדול, מעצמה גדולה, אבל גם לעם קטן יש זכות קיום, ואוי לאותו עם קטן שבאשר הוא קטן הוא מוכן לוותר. וגם זאת אמר אתמול חבר-הכנסת חזן, אנחנו יודעים זאת מן ההיסטוריה שלנו: בשבילנו אפילו כניעה היא בגדר מותרות, מפני שאנחנו אולי היחידים בעולם שאחרי כניעה אין לנו חיים. לאחרים אחרי כניעה יש שיעבוד, יש שלטון זר, אבל לנו אפילו חיים פסיים אין אחרי כניעה. יש לנו ברירה אחרת? נילחם בכל מי שיעמוד לנו למכשול בדרכנו. כל הכוח שיש לנו הוא, מבחינה אחת, כוח קטן, אבל עם היודע שלא על שטח, לא על אוצרות טבע, לא על שום דבר שיש לשכנים יצאנו ללחום, כי אם אנחנו נלחמים על זכותנו לחיות, — עם כזה אולי כוחו רב איתנו.

ב-1948 אמרו מומחים צבאיים גדולים שאין לנו כל סיכוי, ועל-פי המספרים והעובדות היבשות צדקו הם. מה היינו ב-1948, מה היה לנו מול אלה שעמדו נגדנו? היתה זו הלצה, הלצה מרה, אבל עובדה נכונה וחשובה כאשר בימי מלחמת השיחרור התהלכה בארץ אימרה שיש לנו גשק סודי, והגשק הסודי הוא — אין ברירה: כנראה זהו גשק חשוב מאוד.

(הוא אמנם אמר היום שיש 15 מדינות, אבל לעת-עתה יש 14). איננו מציע זאת, נדמה לי. ואם איננו מציע זאת — מה זאת אומרת שאנחנו צריכים להגיד לנתיני ירדן מה שם יקראו למדינתם? איפה נשמע דבר כזה? הם אינם מסוגלים להחליט אם תהיה זאת "ירדן", אם תהיה זאת "פלשתינה" או אם יהיה איוה שם אחר? כלום שאלנו מישהו איך נקרא למדינה שלנו? עוד דאגה אחת לנו: 2.5 מיליון ערבים בלי נתינות. את זה לא שמעתי מפני ערבים; לא שמעתי את זה מפני אחרים.

יוסף תמיר (גח"ל):

זה גם לא-נכון.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

על מה זה בנוי בכלל?

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

הוא אמר שטות; לא צריך לחזור עליה.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

ראש הממשלה אינה מתווכחת על דברים שנאמרו, ומתווכחת על דברים שלא נאמרו.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אני מבינה את כוונתו של חבר-הכנסת שלום לוי, האומר שאולי היינו צריכים לפנות אל מועצת הבטחון אחרי האסון באביבים. אני בטוחה שהוא יודע בדיוק כמונו למה אפשר לצפות ממועצת הבטחון. לפני שנים אחדות רצחו שני חברים מאלמגור. היה זה כל-כך פשוט וברור: על אדמתנו, על אדמות המשק. היה ברור מאין באו. אני חושבת ששבועות התווכחו במועצת הבטחון, ובסוף — אחרי מאמצים רבים — נתנה מועצת הבטחון את האישור שלה למה שנאמר קצת לפני מועצת הבטחון: "לא תרצח". מועצת הבטחון החליטה איפוא אחרי ויכוחים רבים שהיא מגנה את הרצח, אבל בלי כתובת. סתם "נרצחו". מי רצח? מי אשם בזה? — הס מלהזכיר.

עכשיו יש מועצת הבטחון ששישה מחבריה, וביניהם אחת המעצמות הגדולות, החברים הקבועים, אין להם יחסים דיפלומטיים עם ישראל. אמנם, היא יושבת ליד שולחן של שתיים וארבע, ומחפשת פתרון "אובייקטיבי" לסיכסוך בינינו ובין הערבים. וראינו רק לפני שבועיים מה היה, איך קיבלו החלטה. גם כאן לאחר משא-ומתן ארוך, לאחר פשרות, כדי לאפשר למדינות אחרות להצביע בעד זה, בלי להזכיר מה שקרה לפני פעולתנו נגד המחבלים. הפעולה הזאת היתה רק נגד המחבלים בשטח שהופקד על-ידי ממשלת לבנון. היא אמרה: לא ידינו שפכו את הדם הזה, כי אם המחבלים. היה זה בעיני חילול זכר הילדים שנרצחו — ללכת למועצת הבטחון ולהניח את הפרשה על השולחן האובייקטיבי הזה.

מדוע עלינו להכריז שהשלום יקר לנו מוכיותינו ההיסטוריות? רבותי חברי הכנסת, הרי אנו מודיעים ממחרת המלחמה ועד היום, עד כדי כך שבאמת כבר קשה לחזור על כך, שאנחנו רוצים שלום על-ידי משא-ומתן ישיר, ובתוך השלום גבולות מוסכמים, בטוחים ומוכרים. מוכרים! מה עוד צריך לומר, איוה דבר גוסף צריכים אנו להניח רק על השולחן שלנו, רק בינינו, כאשר השותף הגועג בדבר, הרוצה שטחים — ונניח שמישהו אומר שנוותר לו על שטחים: למי לוותר, למי להכריז, למי

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (תשובת ראש הממשלה) (מאיר, סנהדראי); (סיכום הדיון) (סנהדראי, ברעם, פרוש, וילנר, ורדיגר) —

הן מחלישות אותנו, לא מחזקות, ואנו צודקים באשר אנו רוצים לחיות בשלום עם שכנינו. לא נוצח אותם, וכשאנו קוראים להם, אנו קוראים להם לשבת אתנו כשוים, לא כמנוצחים עם מנוצחים.

(קריאה: יש שוויון בין כובש...)

והמצב קשה וחמור. אל לנו להרשות לעצמנו את הליקוסוס לראות צל הרים כהרים.

יחד עם זה אני חוזרת שוב: כל דבר הנראה כדבר שאולי יוכל להביא לידי פתרון, בהחלט ניאחז בו, כפי שעשינו בעבר ונשתדל בכל מאמצינו להגיע לאפשרות של שלום-אמת ובר-קיימא.

הי"ר ט. סנהדראי:
תודה רבה.

אמרתי שלא נחדל לקרוא לשכנינו לשלום, נצל כל אפשרות לזכות לכך, וכל זמן שאין שלום והתשובה לא באה משם, מחוץ לקולות של תותחים והפגזות — אנו בוטחים בגבורתנו, במסירותו וביעילותו של צה"ל ואנו בוטחים באיתנותו של העם. אילו הוכחות נוספות נחוצות, כאשר בעמק הירדן עומדים כפי שעומדים? בעמק בית-שאן, בקרית-שמונה, באביבים, בצפון, במזרח, בכל מקום. עם נבון הוא. בכל נימו נפשו הוא רוצה בשלום, אך בדיוק באותה המידה הוא רוצה לחיות, ויש לו זכוונות מרים, מרים מאוד, ולא יוותר ולא ייכנע. אנו צריכים לא לחדול לחפש כל דרך המאפשרת לנו להיפגש עם שכנינו, אך חלילה לנו מלאות גאולה בדבר-ים שאין בהם ממש. אשליות, גם אם טובות הכוונות, אינן יכולות בשום אופן להביא שלום, ותוצאתן אחת:

2. סיכום הדיון

הושמד שלישי מעמנו לעיני אומות העולם, בעברם על הצו האלוקי — לא תעמוד על דם רעך. אנו מזהירים מפני הסכנה הנשקפת לישראל ולשלום העולם כולו מן ההתפתחויות האחרונות באזור.

5) עם ישראל היושב בציון ובתפוצות הגולה חדור אמונה עמוקה כי לא יטוש ה' את עמו ונחלתו לא יעזוב. נשוב לה' ונתאזר בעוז ובבטחון, כי שומר ישראל ישמור שארית ישראל.

הי"ר ט. סנהדראי:

בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה יביא הצעת סיכום חברי-הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הצעת סיעת ר"ק"ח לסיכום הדיון על הודעת הממשלה:

1) הכנסת דוחה את הודעתה המדינית של ראש הממשלה בכנסת מיום 26 במאי 1970.

הודעת הממשלה מבטאת המשך המדיניות מעמדות של כוח, של התפשטות טריטוריאלית וסיפוחים, של השתעבדות לארצות-הברית וחסימת הדרך להסדר שלום בין ישראל לבין המדינות הערביות.

2) הכנסת מחליטה כי ממשלת ישראל תודיע למזכיר הכללי של האו"ם על נכונותה לבצע את החלטת מועצת הבטחון מה-22 בנובמבר 1967 על כל סעיפיה.

הי"ר ט. סנהדראי:

בשם סיעת פועלי אגודת ישראל יביא הצעת סיכום חברי-הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בשם סיעת פועלי אגודת ישראל הנני מציע את הצעת הסיכום דלהלן:

הכנסת שמעה את הודעת ראש הממשלה ומאמצת ידי הממשלה להתמיד במאמצייה לשלום המדינה ולבטחונה.

הכנסת פונה לעם בארץ ובתפוצות לעמוד בקור-רוח ובעוז מול הסכנות הנשקפות לשלום המדינה ולא להיגרר לתבוסות.

הי"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות סיכום מטעם הסיעות.

אבקש את חברי-הכנסת ברעם להביא לפנינו הצעת סיכום בשם כמה סיעות.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בשם הסיעות בכנסת: המערך (עבודה-מפ"ם), מפד"ל, המפלגה הליברלית העצמאית, קידמה ופיתוח, שיתוף ואחווה, — הנני מתכבד להביא את הצעת הסיכום על הודעת הממשלה:

הכנסת, בהמשך החלטות הכנסת והממשלה, רוש-מת לפנייה את הודעת הממשלה שנמסרה על-ידי ראש הממשלה בכנסת ביום כ' באייר תש"ל, 26 במאי 1970. אבקש להצביע על הצעה זו.

הי"ר ט. סנהדראי:

אבקש את חברי-הכנסת פרוש להביא את הצעת הסיכום מטעם סיעת אגודת ישראל.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מביא את הצעת הסיכום מטעם סיעת אגודת ישראל:

1) הכנסת רושמת לפנייה את הודעת ראש הממשלה על מאמצייה של הממשלה להשיג שלום יציב עם שכנינו תוך הבטחת בטחון המדינה.

2) הכנסת פונה לרוסיה הסובייטית לחדול מלהיות צד לוחם במזרח התיכון נגד מדינת ישראל. המעורבות הסובייטית, כפי שמתבטאת בזמן האחרון, עלולה לגרום לתבערה עולמית. אין לממשלת רוסיה שום סיבה ליהפך לצד לוחם נגדנו.

3) יחד עם זה פונה הכנסת לעמי העולם, ובמיוחד לארצות-הברית, להזהיר את רוסיה הסובייטית מפני התערבות צבאית במזרח התיכון, אשר אחריתה מי ישורנה. כל השהיה בהושטת עזרה לישראל בשעה זו מחזקת את ידי השואפים להעמקת התהום בינינו לבין שכנינו.

4) הכנסת מזכירה לעמי העולם כי בדור הזה

ד, ישיבה ע"ב מאיר, י. תמיר, יק, אבנרי) —

ימים אינו מודיע זון חברי-הכנסת — שנוותר לו בה מפיו לעת-באני מאמינה היחיד שהוא ין לתת לו את

עכשיו: כל א. אנטישמי, הקשת מכל מה הרוצה בשלום.

ניין המעורבות יוורנו. לא היתה אתם. אין להם

גם בצ'כוסלוב-

בעובדה הזאת. אבל המצרים, הכל צריכים ית חזן — כל

לפני שבועות יטייסיים הסוביי-טייסיים הסוביי-

אפילו בטייסיים הבא להכשילנו, להתגונן — וכל התגוננות — לא

זאת. לא אנו יאזור זהה, אבל לנו — לא ניתן.

מעצמה גדול, ואוי לאותו לותר. וגם זאת יודעים זאת מן

ניעה היא בגדר בעולם שאחרי ייעה יש שיעבוד, ייסיים אין אחרי בכל מי שיעמוד

לנו הוא, מבינה על שטח, לא על לשכנים יצאנו ינו לחיות, — עם

ולים שאין לנו כל בשות צדקו הם. לה שעמדו נגדנו?

יה נכונה ותשובה הארץ אימדה שיש יון ברירה. כנראה